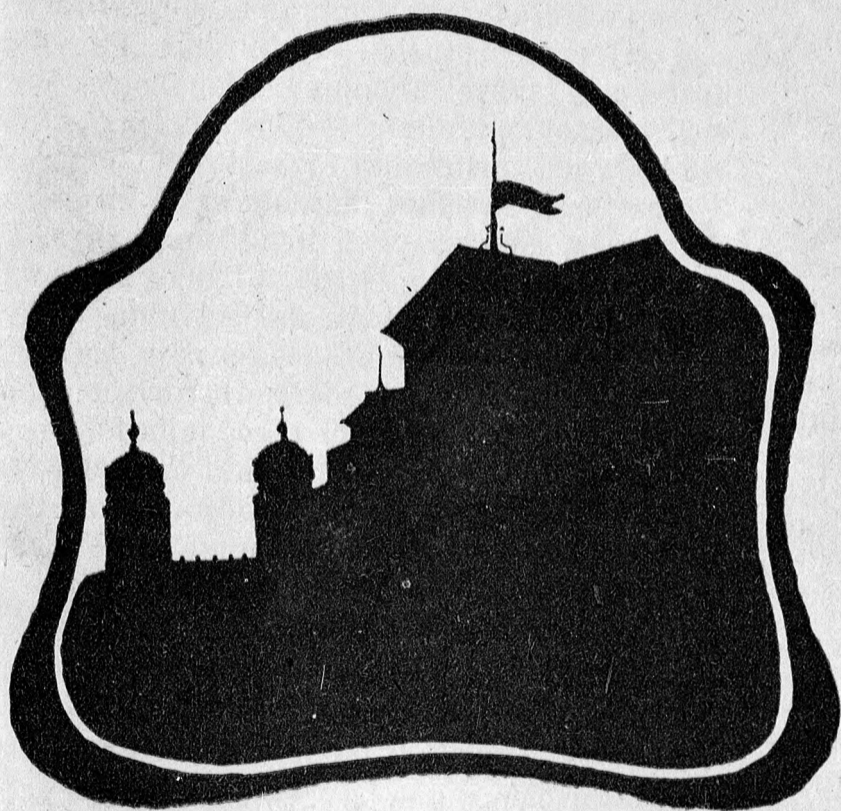

A VÁROS

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMÜVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY.

Főszerkesztő:

DR. K. TÓTH MIHÁLY

tanácsnok.

Felelős szerkesztő:

KONGZ ÁKOS

Főlevéltáros, tb. tanácsnok.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona

Egyes szám ára 20 fillér.

Megjelenik minden hó 1-én
és 15-ik napján.

SZERKESZTŐSÉG:

Városház, földszint 8. Ide kérjük a kéz-
iratokat.

KIADÓHIVATAL: Városi könyvnyomda-vállalat irodája, mely az elő-
fizetési díjakat és hirdetések felveszi.

Kiadótulajdonos: Debreczen szab. királyi város könyvnyomda-vállalata.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre. . . . 6 kor.
Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó
1-ső és 15-ik napján.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG:
Városháza, földszint 8. szám.
Ide kérjük a kéziratokat.

KIADÓHIVATAL:
Városi könyvnyomda-vállalat
irodája. Ide küldendők az elő-
fizetési díjak és hirdetések.

= KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMÜVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLÖNY. =

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS főlevéltáros, tb. tanácsnok.

A város csatornázásának ügye.

A városi csatornahálózat építése ügyében Debreczen sz. kir. város törvényhatósági bizottsági közgyűlése annak idején fegyelmi vizsgálatot rendelt el Aczél Géza főmérnök ellen. A vizsgálat során Podhoránszky Géza műszaki tanácsos azon kijelentést tette, hogy a csatornaépítésnél nagy anyagi kár érte a várost, melynek előidézésében a városi Tanács és a szerződést készítő tisztii főügyész is mulasztást követett el. Emiatt a közigazgatási bizottság újabb vizsgálatot rendelt el és annak végrehajtására Márk Endre biz. tag, udvari tanácsost kérte fel, ki a város érdekének szemmel tartásával, az iratok gondos és lelkiismeretes tanulmányozásával és igazságos elbírálásával kimutatta, hogy a Podhoránszky Géza műszaki tanácsos jelentése nélkülözi az alaposágot és a csatornaépítés körül mulasztás nem történt és e tekintetben sem a városi Tanácsot, sem Magoss György dr. tisztii főügyészt nem érheti semmiféle vád sem. Márk Endre udvari tanácsos ugyanis kihallgatta a megvádoltakat és vallomásuk nyomán és az iratok beható tanulmányozása után lelkiismeretében meggyőződött arról, hogy a felhangzott vádak és az ennek nyomán uton-utfélen hangoztatott gyanúsítások teljesen alaptalanok.

Podhoránszky Géza műszaki tanácsos három pontban terjesztette elő kifogásait:

1. A Fried és Adorjással kötött szerződésbe bevették önkényesen a házi csatlakozásokat.

2. Későn szerkesztette meg a főügyész a nyílt árakra vonatkozó szerződést, amikor már a munkák készen voltak és így a vállalkozók annyit kérhettek, amennyit akartak.

3. A viznyelő csatornákat és a házi csatlakozások csatornáit kőagyagcsövekből kellett volna készíteni és mégis cizeller csövekből készítették.

Mindezek folytán egy millió kár érte a várost, amiben hibás a műszaki tanácsos, a tanácsstagok, Magoss György dr. és Aczél Géza főügyész, illetve főmérnök.

Ezen vádpontokra az újabb vizsgálatot vezető Márk Endre udvari tanácsos a következő

javaslatot terjesztette a közigazgatási bizottság elé.

ad. 639—1913. kb.

Márk Endre közigazgatási bizottsági tag, mint az Aczél Géza városi főmérnök fegyelmi ügyében kiküldött vizsgáló biztos, Podhoránszky Géza m. kir. műszaki főtanácsos szakvéleménye alapján és a közigazgatási bizottságnak 639—1913. szám alatti határozata nyomán, a főmérnök fegyelmi ügyétől elkülönítve, megvizsgálta a városi Tanácsnak és a város főügyészenek a város csatornázása ügyében teljesített eljárásait, beterjesztette az erre vonatkozó vizsgálati iratokat.

Határozat.

A közigazgatási bizottság a bemutatott vizsgálati jegyzőkönyvben foglalt adatok alapján a Podhoránszky Géza szakvéleményében foglalt gyanúsító kijelentéseket további eljárásra alkalmatlanoknak, a városi Tanács tagjai, valamint annak főügyésze, dr. Magoss Györggyel szemben alaptalanoknak látván, fegyelmi eljárást megelőző vizsgálat mellőzésével az ügy felett napirendre tér.

Indokok:

Podhoránszky Géza műszaki főtanácsosnak az Aczél Géza városi főmérnök ellen folyamatban levő fegyelmi ügyben kivánt szakvéleménye a városi Tanács tagjait és ezek közt a város főügyésze dr. Magoss Györgyöt olyan mulasztásokkal látszik terhelni, amelyek a városi csatornahálózat kiépítésénél a várost nagyobb károsodásnak tették ki.

A szakvéleményben foglalt állítások azonban olyan természetűek, amelyek legnagyobb részben a város közgyűlése által korábban kiküldött vizsgálóbizottsági tagok eljárása alapján korábban elbírálván, alaptalanoknak találtak.

1. Ilyen vád gyanánt szerepel a szakvéleményben első sorban az, hogy a csatornahálózat kiépítése tárgyában Fried és Adorján céggel

kötött vállalati szerződésbe önkényesen, minden alap nélkül lett bevéve az, hogy a házi csatlakozó csatornáknak közterületre eső része is a vállalat tárgyát képezi, ami által a városnak tetemes összegű kára származott.

Ez a vád azonban alaptalan. A vállalati szerződés megkötése előtt lépett ugyanis életbe a város csatornázási szabályrendelete. E szabályrendelet 1. §-a szerint a közterületen épült, minden csatorna közcsatorna, ezeket a csatornákat pedig a szabályzat 4. §-a szerint a város építteti, kezeli és tartja fent. A szabályrendelet 16. §-a szerint a házibekötés magáncsatornáknak a közterületre eső részeit is az illető tulajdonosok költségére mindenkor a város készítteti.

A versenytárgyalási hirdetmény első pontja szerint a vállalat tárgyát képezte „Debreczen város csatornahálózatának kiépítésére szükséges összes munkálat anyaggal együtt“.

Ezen hirdetmény szerint ajánlatot lehetett tenni a kiírt összes munkákra, vagy külön-külön a hirdetményben A) és B)-vel jelzett költségvetésben foglalt munkákra.

A Fried és Adorján cég ajánlatot adott mindakét munkára. A város közgyűlése azt elfogadta az összes munkákra minden kivétel vagy megszorítás nélkül.

A Tanács ennek folytán elrendelte, hogy a vállalati szerződés nevezett vállalkozó céggel megkötendő és pedig kimondta, hogy az A) és B) jelzéssel ellátott költségvetésben jelzett munkákra a város általános csatornahálózatának kiépítéseért 1,585.978 korona 15 fillér végösszeg és a kiírási költségvetés II. fejezetében ajánlott egységárak mellett.

Sem a tanácsi, sem pedig a közgyűlési határozat nem beszél arról, hogy a házi bekötő csatornáknak közterületre eső része nem képezne a vállalat tárgyát és hogy az ajánlatnak erre vonatkozó egységárai nem volnának elfogadva. De ilyet nem is mondhatott ki sem a Tanács, sem a közgyűlés, miután ezeket a kérdéseket megoldotta a csatornázási szabályrendelet 1. és 4. §-a. Minthogy pedig a Fried és Adorján cégnek az összes csatornázási munkákra vonatkozó ajánlatát fogadta el a közgyűlés, a szerződés csak úgy volt jogszerűen megköthető, ha a csatornaépítésre vonatkozó vállalati szerződésbe befoglaltatott a házi csatlakozó csatornáknak közterületre eső része is.

Minthogy azonban a Belügyminiszter a vállalati szerződést jóváhagyó 96—1909. számú közgyűlési határozatnak a házi csatlakozó csatornákra vonatkozó részét nem hagyta jóvá, csak azután, amikor Fried és Adorján cég a vállalati összegből 15%-ot engedett, nem szenved kétséget, hogy itt mulasztás senkit sem

terhel, valamint az sem lehet vitás, hogy ebből a városnak semmi kára sem származott.

2. További vádpont a szakértői véleményben az, hogy a nyílt csatorna építése tárgyában későn kötöttetett volna meg a vállalati szerződés és hogy így előre megállapított egységi árak hiányában utólag magas árakat követelhetett a vállalkozó.

Ez a vád is teljesen alaptalan. Ebben a kérdésben a megbízás a szerződés megkötésére a városi tanácstól a főügyészhez 13,076—1910. szám alatti határozattal 1910. évi augusztus 17-én érkezett meg. A főügyész már szeptember 4-én 14,064—1910. szám alatt jelentette a Tanácsnak, hogy a szerződés meg nem köthető. Ugyancsak jelentette a főügyész azt is, hogy a szóban forgó munkálat már folyik. Minthogy a nyílt csatorna építési munkálatai az építési napló tanúsága szerint 1910. évi július hónapban kezdődtek és szeptember végéig már csaknem teljes befejezést is nyertek, nyilvánvaló, hogy a város főügyésze a szerződés megkötése körül semminemű késedelmet nem követett el.

3. További vádpont az, hogy a kőagyag csövek helyett ziseller csövek alkalmaztattak, ami a városnak jelentékeny kárt okozott volna. A műszaki főtanácsos véleménye szerint ez az eljárás tervváltoztatás lenne.

A város csatornázási bizottsága 1911. évi március 13-án tartott ülésében ismételve tárgyalta az esőviznyelő anyagának kérdését. A szóban forgó bizottság beható eszmecsere után úgy határozott, hogy a kiírási műveletben felvett és ott nem kifogásolt ziseller csövek alkalmazását a csatornaépítésnél már kimondották és tekintettel az elérhető megtakarításra, az esőviznyelőknél is a ziseller csövek alkalmazását kívánta, annyival inkább, mert a költségvetés B. II. 7. pont alatt kifejezetten elő van írva, hogy az e pont alatti kőagyag cső helyett drótbetétes cső alkalmazható, ez tehát nem jelenthet tervváltoztatást. Ez csupán építési anyagváltoztatás volt.

A Tanácsnak a csatornázási bizottság véleményén alapuló, bár az iratok tanúsága szerint szavazattöbbséggel hozott határozatát a közgyűlés is tudomásul vette, erről a belügyminiszternek is jelentés tétetett. A ziseller csövek rossz volta egyébiránt beigazolást semmiképpen nem nyert, eziránt a felülvizsgálat sem tett kifogást.

Tekintve már most azt, hogy a város csatornázási munkálatai a kiírási művelettől kezdve úgy a pályázati tervek megbírálsakor, valamint az építkezés további folyamatán mindenkor a csatornázási bizottság, a városi Tanács és a városi közgyűlés, egészségügyi mérnöki osztály és a m. kir. belügyminiszterium hatá-

rozatain mentek keresztül, tekintve továbbá azt, hogy a csatornázási tervek és kiirási művelet a pályázat közhírré tétele előtt, az egészségügyi mérnöki osztály által jóváhagyattak; végül tekintve azt is, hogy a 39,637—1910. és 49,529—1910. III. szám alatti miniszteri rendeletek ismételt kimondották, hogy a kiirási műveletben fenforgó hibáért nem hárul felelősség a város közönségére és hogy a város közönségének és hatóságának gondosságában való kétkedés a miniszter rendeletének célzatától távol áll, nyilvánvaló, hogy az előiratok és szabályos hatósági intézkedések kellő ismeretének hiányából keletkezett szakértői vélemény a városi Tanács tagjaival és a város főügyészével szemben további eljárás tárgyát nem is képezhetné, ez okból a további eljárás, mint céltalan, sikertelen és a városi Tanács tagjait is sértő, mellőzendő volt.

E határozat a város polgármestere és tiszti főügyészének, valamint a Tanács minden tagjának kiadandó és arról a város főispáni hivatalának jelentés teendő, hiteles alakban Podharanszky Géza m. kir. műszaki főtanácsosnak kézbesítendő.

Kelt Debreczenben, a város közigazgatási bizottságának 1913. évi szeptember 5-én tartott üléséből.

Domahidy Elemér,
főispán.

*

A közigazgatási bizottság határozata bizonyára megnyugtatja mindazokat, akik a csatornázásnál kapcsolatos vádakról olvastak és hallottak. Nincs okunk kételkedni, hogy *Márk Endre* udvari tanácsos, bizottsági tag lelkiismeretesen, gondos tanulmányozás után tette meg fentjelzett javaslatát.

Debreczeni Jenő,

világítási vállalat igazgatójának jelentése tanulmány utjáról.

Tekintetes Tanács!

A német gáz- és víz-egylet ez év június havában Strassburgban tartotta LIV-ik vándorgyűlését 950 résztvevővel. A gázszakmában jelenleg az uralkodó kérdés a gázfejlesztési módzatok új alapokra fektetése, azaz a retortás kemencékről a kamarás coxolóra térés, a 4—6 óránkénti töltés helyett a 24 óránkénti töltés, amely vitába az angolok most az állandó töltéssel és kiürítéssel dolgozó Woodall—Duckham kemencék útján vittek újabb anyagot.

Kapcsolatban a gázfejlesztési technika haladásával és gazdaságosabbá tételével, mind

nagyobb figyelemmel fordulnak az érdekelt körök a nagy központi gázfejlesztő telepek építése felé, honnan az egész kerületek nagyszámú községét látják el messze terjedő, nagy nyomású hálózaton gázzal.

E központi gázfejlesztő telepek gyakran a szénbányákkal szerves kapcsolatban tervezettek ma, mint egyszersmind coxoló telepek, ahol a poros és földes szénhulladékot értékesítik, ami másképp alig érné meg a fuvar költséget. De egyes esetekben a bányától ugyan nagy távolságra, de valamely vízi ut mentén épül a telep, mely így nemcsak a központi nagyobb üzem előnyeit élvezi, hanem az olcsó szállítást is.

Másrésről a víz ellátás technikája nem kevesebb tevékenységnek színhelye. Főképp Németországban, de már kisebb kulturájú államokban is nap-nap után fejlődik az érzék a jó víz ellátás iránt. Ha meggondoljuk, hogy a rómaiak az aránylag kis táborhelyet, Aquincumot figyelemre méltó ügyességgel és igen nagy fáradsággal kitűnő vízvezetékekkel látták el, míg az Aquincum romjain épült Ó-Buda csak alig néhány év óta élvez tűrhető vizet, akkor be kell látnunk, hogy a kultúra e fontos terén csak nagyon óvatosan emlegethetjük a modern kor haladását. Épen a kongresszus napjai alatt fedezték fel Strassburgban is ásatások útján a régi Argentoratum vízvezetékét, mely 16 kilométer távolságból szállította a forrásvizet egy hegyléc és egy mély vizenyős völgy keresztezésével égetett agyag-cserép csőveken. Olyanok voltak a csővek, mintha ma tették volna le a földbe.

Egyszóval újra feltámadt a jóviz ellátás szükségének érzete, mivel azonban nem áll mindenhol elegendő jó és könnyen megszerezhető víz rendelkezésre, itt is a központi művek rendszerére, a revier systemre kell térni vagy úgy, hogy nagyszerű völgyzáró gáttal gyűjtik a vizet, vagy pedig alkalmas helyen nagy erejű szivattyú-telepeket létesítenek, ebből az ellátandó környék egyes pontjaira víztornyokba és cisternákba nyomják a vizet, onnan secunder csőhálózaton osztják szét. A nagy vízszükséglet, másrészt pedig az ipari és gazdasági fejlődéssel járó talajszennyeződés azonban azt hozza magával, hogy a vizet szűrni, sőt vegyileg tisztítani is kell, ami nagy víztömegeknél nehéz és költséges feladat, e helyen az ujtításoknak hálás tere nyílik.

Ezen eljárások sorába tartozik az u. n. biológiai tisztítás, az azonnal való tisztítás, a chlórral való tisztítás, a timsóval való tisztítás, a villamos árammal és az ultra viola sugarakkal való tisztítás. A strassburgi kongresszuson nagy jelentőségű referatutumot terjesztett elő Schröder építészeti tanácsos „A kénsavas agyagföld alkal-

mazásával nyert tapasztalatokról a hamburgi Elbe vízvezetékénél". A kénsavas agyagföldet, — $Al_2/SO_4^{4/3}$ — melynek különben arsenmentesnek és egyéb fémes sóktól tisztának kell lenni, vízben elkeverik és e keveréket a folyó vizének zavarosságához képest bocsátják a szivattyuzott Elbe vizébe, pl. 1 m³-be, azaz 1.000,000 gramm vízbe 40 gramm agyagföldet. Az eljárást és berendezést természetesen nem részletezhetem itt, de felemlitem az eredményt. Míg a nyers Elbe víz köbcéntiméterenként átlag 2157 baktérium-csirát tartalmazott 1912—13-ban és zavarossága oly mértékű volt, hogy 8—30 cm. vastag rétegen már nem lehetett keresztül látni, addig a purificatio után a víz kristálytisza lett és a csirák száma 0 és 7 között variált, ami csak a legjobb sziklaforrásoknál található. A németek nagy reményeket fűznek ez új eljáráshoz, ott, ahol a viszonyok ehhez illők. Például ahol zavaros folyó viz képezi a vízvezeték bázisát, például nálunk a Tisza vize.

A jelenleg használatos vitzisztítási eljárásokat azután külön ismertette dr. Gartner tanár a jeni egyetemről. Nagyon érdekes előadás volt, a nevezett tanár világhírű szakember ezen a téren. Az elzász-lotharingi kormány is részt vett a kongresszusi munkálatokban, mert Berger műszaki tanácsos ur által ismertette a tartomány kis községei viz ellátására tett intézkedéseit és terveit, ezek között pl. egyik központi vízvezetéke 127 községet lát el. Több, mint 20 millió márkába került.

Tárgyalásra és megállapításra került a Német gáz- és vizegyületi szabvány a házi vízvezetékek előállítására és méretezésére.

Geheimrath Dr. Bunte előadást tartott arról az új gőzkazán szerkezetről, mely ma még csak a kísérletezés stádiumában van, de oly korszakalkotónak ígérkezik, mint az Auer a gázvilágításban és a Wolfram a villamosban. A lángnélküli kazánfűtésnél a fűtőanyag először elgázosittatik, azután a kazán forcsővei közé helyezett chamott-lemezek likacsába hajtatik be levegővel keverve és ott láng és füst nélkül elég. A kazán teljesítő képessége oly rendkívül emelkedik, hogy míg a közönséges kazánok négyszögletes fűtőfelületként legfeljebb 12—20 kgm. gőzt termelnek óránként, a legmodernebb, mesterséges léghuzamu kazánok, pl. a mi villamos telepünk Garbe kazánjai 25—35 kg-ot, addig a jövő lángnélküli kazánjai 100-nál többet és hatásfokuk 85% az eddigi rendszerek 60—70%-ával szemben. Ha e rendszer ki lesz képezve, a gőzüzem költsége $\frac{1}{3}$ -ával lejjebb száll azonnal.

Nagyon örülök, hogy a városi Tanács jóindulata folytán alkalmam volt részt venni ezen előadásokon. Nem kevésbé voltak érdekesek

az excursiók a Rajna kikötők berendezésének megtekintéséhez, azután a strassburgi új vízvezetési reservoirekhoz, melyek már a francia határ felé nyuló külső erődök között vannak, elképzelhető módon erősen megvédelmezve sáncokkal és ágyus páncéltornyokkal. Csak a katonai parancsnokság külön engedélyével juthatunk be a szigorúan őrzött erődítmények ágyutelepei közé. Onnan kapja a vizet Strassburg.

En Strassburgból Metzen és Luxemburgon át Brüsszelbe, onnan pedig Gand-ba utaztam. A gandi kiállításon 2 napot töltöttem. Mert a kiállítás ugyan nagyszerű, terjedelmes és gazdag volt, de épen nem az a speciális gépészeti kiállítás, amit a hírlapok ismertetése után vártam, hanem inkább művészeti, tudományos és történelmi. A gépészeti csarnokok főképp hajógépeket, első sorban torpedó naszádokra való nyersolajgépeket mutattak. Ebben a tekintetben a legújabbat és legtökéletesebbeket 1000—1800 lóerőig egységenként. Gázban semmi különös nem volt, csak igen szép csillárok, belga és francia gyártmány, villamosban sok apró-cseprő kézi és házi eszköz, orvosi műszerek, szerszámok és lámpák, de aránylag kevés jelentős az áramfejlesztés terén.

Azután Angolországba utaztam. A strassburgi kongresszuson jelentékeny számban vettek részt angolok is és egy néhány uri emberrel ott össze ismerkedvén, amikor megtudták, hogy Angliában szándékozom időm egy részét tölteni, nagy szíveséggel hívtak meg saját gyártelepeik megtekintésére. Így kerültem egyebek között Sheffieldbe, a Coke oven and Byproduct Co. központi telepére, ezek szénbányák coxoló műveit és egész nagy gázgyárak gázfejlesztő berendezéseit építik. Angliában, Németországban és az Egyesült államokban rohamosan terjed e rendszer és bizonyára bennünket is érdekel, hogy a budapesti új nagy gázgyár Ó-Budán meglehetősen azonos elvek szerint épül. Sheffield egyébként az angol acélipar központja, 500,000 lakosának legalább 90%-a ebből él, a város épületeinek legalább negyedrésze gyár vagy annak tartozéka, ahol főképp kést, evőeszközöket, ollót, apró műszereket gyártanak, de ezek leírását nagyon is messze vezetne. Egyéb kirándulásaim közül különösen felemlítendőnek tartom Tottenham ct. Az ottani gázgyár 30,000 millió m³-t termel, 60,000 fogyasztója van, legnagyobb részét automata órák. A gyár, szép modern, tiszta. Nagyszerű városi üzlete van, saját lámpakészítő műhelyekkel, nagyon rendben tartott irodákkal és raktárakkal, saját árjegyzékeik vannak, külön propaganda szervezet működik a fogyasztás emelésére. Igen diszes, nagy épület szolgál ezekre a célokra. Ilyenforma intézményt sze-

retnék én csinálni a mi városi üzletünkből, ha az új vállalati házat elfoglaljuk.

Strassburgban egy esseni főmérnökkel is találkoztam, annak meghívására, — bár eredetileg nem volt szándékomban ezuttal a Ruhr-vidék meglátogatása, — Essenbe is elmentem. Ily ritka, szerencsés alkalmat nem szabad elszálasztani. Essen, tudjuk, maga óriási gyűlöhelye a német vasiparnak, hogy talán felér Ausztria- és Magyarország összes enemü telepeivel. Hiszen csak Kruppnak 70,000 munkása dolgozik, pedig Krupp nem az egyetlen és nem is a legnagyobb, mert a Thyssen-féle vas- és széntelepek még terjedelmesebbek. Automobilon egy ottani mérnök társaságában bejártam az Industrie Bezirknek Essen és Duisburg közé eső részét, valamint Mühlburg mellett terjeszkedő Rajna kikötőt, mely a szén- és vasvidék hajóforgalmát látja el, a legnagyobb belvizi kikötő Európában. Ennek mintájára épülne valamikor a sok év óta tervezés alatt álló budapesti Duna kikötő is a Csepel-sziget felső végén.

A lipcsei Baufach Ausstellung névleg 100 éves évfordulójára épült az 1813 október 16. és 18-iki lipcsei nagy csatának, ahol Napoleon hatalma megtört és Németország felszabadult. De a történelmi és nemzeti résztől egészen független és komoly a műszaki és kereskedelmi bemutatása az építkezéshez szükséges anyagoknak és eljárásoknak, valamint a segéd iparoknak és tudományoknak. Ismeretes a németeknek kiváló organizáló és tanító képessége. A kiállítás anyaga itt is oly áttekinthetően volt rendszerbe foglalva és csoportosítva, mint 2 év előtt a dresdeni Hygienische Ausstellungon, habár a lipcsei kiállítás kisebb méretű. Magyarország nincs külön pavillonnal képviselve, de azért figyelmet keltett a magyar kir. belügyi és közoktatásügyi miniszteriumok épülettervezet gyűjteménye és a budapesti új gázgyár egyes részeinek modellje. A kiállításon különösen szembe tűnt a beton, vasbeton és vasszerkezeti építményeknek nagy térfoglalása és fejlődése. Azután, hogy a diszitésnél és falburkolásnál nagy mértékben szorítja kifelé a csiszolt kő, gránit, márvány és műkő a vakolatot. Ezen a téren gyönyörű árucikkek voltak láthatók, a nagy verseny folytán erősen lefele vergáló árakkal. Nagy mennyiségben mutatkoztak az új utburkolatok, kivált a sokféle Termacadam, asphalt-macadam rendszerek, melyeket mi jelenleg Tar-mac néven ismerünk, amely nemből azonban külföldön sokféle szabadalom, eljárás és vállalkozó jut érvényre. Ez a burkolási mód, — mint a kiállított statisztika mutatja, — rohamosan hódít teret Németországban, de statisztika nélkül is minden városban látni, hogy az új városrészek utcái majdnem abszolút kivétel nélkül

ezzel borítottak és talán még nagyobb előszeretettel találkozik a nyugati államokban, kivált Angliában, ahol mindent azzal burkolnak, a forgalom nem nagyon nagy. Mert rá lehet jönni könnyen egy kis kérdezősködés és figyelem után, hogy mi az ily burkolat előnye-hátránya, és mi az oka, hogy sok helyen miért nem felelt meg a várakozásnak.

A kátrány macadam olcsóbb, pormentes, tiszta, rugalmas. Ennélfogva embernek, állatnak kellemes rajta a járás és nem fárasztó, ellenben nem bírja a nagy forgalmat, nem oly szilárd, mint a kockakő vagy az asphalt compriméé. Talán az asphalt couléé-val, a járda asphalttal egyerejű. Már most sok helyen a legnagyobb forgalmu utcákat kezdték vele burkolni, ott aztán hamar tönkre ment. Innen a kétes hírnév, amit nálunk szerzett, meg onnan, hogy egyes vállalkozók, eleinte legalább nem tudtak megfelelő munkát készíteni. De azért ez a burkolat, — mint a külföld tapasztalata mutatja, — óriási horderejű haladást jelent és felbecsülhetlen szolgáltatokat tesz azoknak a városoknak, ahol okosan használják fel, mert a pormentes burkolatok között legolcsóbb. Nálunk pl. nem tartanám megfelelőnek a Piacon, de kétségkívül legmegfelelőbb lenne az Arany János-utcán, József kir. herceg-, Simonffy-, Batthyány-, Burgundia-utcán és a kövezési program összes másod- és harmad fokozatu utcáin, valamint a Simonyi-uton, mert a nyaraló- és kertvárosrészek jellegéhez minden másnál jobban illik és — mint fentebb említettem, — amely országokban most jártam, faluban, városban egyaránt ily negyedekben csaknem teljes kizárólagossággal ily burkolatot alkalmaznak.

Ugy gondolom, nem lenne helyes, ha tovább is foglalkoznék a látottakkal és tovább részletezném az utamat.

A tekintetes Tanácsnak a kiküldetésért köszönetet mondok, szeretném, ha annyira jutnánk, hogy az idegen országokban látott nagyszerű dolgok a mi hazánkra és városunkra is ráillenének.

Debreczen, 1913 augusztus hó 21.

Debreczeni Jenő.

Hirdetéseket

„A Város“ részére felvesz

a kiadóhivatal

Kossuth-utca, Városház épület

A városi politika feladatai.

(Várospolitikai tanulmány.)

Irta: **Dr. Tatay Zoltán**, városi tb. aljegyző.

(Folytatás.)

V. Városi közművek és üzemek.

5. Közlekedés.

Míg a városok területe kicsiny, a forgalom csekély, addig nem mutatkozik szüksége annak, hogy a helyi közlekedés tényezői kifejlesztessenek.

Midőn azonban a városok területe megnövekedik, a városok területén nagy távolságok fejlődnek ki, a külvárosoknak a városhoz való kapcsolása kívánatossá válik, midőn a forgalom óriásivá emelkedik s az egyik helyről másikra való eljutás szüksége forog fenn, mindinkább nélkülözhetetlenné válik a közlekedés gyors lebonyolításáról gondoskodás.

A városi helyi közlekedés tényezői: az utak, helyi vasutak (gőz- és villamos vasutak), társaskocsik (lófogatu és motoros omnibuszok), bérkocsik (lófogatu és gépkocsik), hajók.

A közutakról — a közlekedés ezen elsőrangú tényezőiről — már fentebb, a „Burkolás” c. fejezetben volt szó.

A helyes közlekedésügyi politika feladata a a személy- és teherforgalomnak arányos elosztása, a szükségletnek megfelelő közlekedési eszközök létesítése, az olcsó közuti közlekedés biztosítása, a város minden pontja megközelítésének lehetővé tétele, a hajtás szabályozása stb.

A helyi közlekedés főerei a helyi vagy közuti vasutak. Ott, hol a városokban nagy távolságok vannak, hol a forgalom érdeke megkívánja, helyi vasut létesítése szükséges és jövedelmező vállalkozás. A helyi vasutakat vagy a város maga építi és házikezelésben tartja fenn, vagy egyes társaságok létesítik és a város esetleg évi szubvencióban részesíti azokat.

Hazánkban mindössze 15 városnak van közuti vasutja, s ezek mind vállalati kezelésben vannak.

1908. éven a legjobban jövedelmező közuti vasuti vállalatok a következők voltak

A vállalat neve:	Befektetett tőke: K	Tiszta nyereség: K
Budapest közuti vasut r.-t.	62.108,594	4.016,477
Budapest villamos városi vasut r.-t.	26.856,276	1.496,167
Budapest-Ujpest Rákosoalotai v. v.	7.087,312	259,534
Ferencz József földalatti v. v.	7.200,000	259,218
Nagyvárad v. v.	3.897,200	176,397

Szegedi közuti vaspálya r.-t.	4.040,000	120,977
Temesvári villamos városi vasut	2.653,702	41,231

A közuti vasuti közlekedés lebonyolítása lófogatu, gőz, motor vagy villamos vasutak által történik. Utóbbi mindinkább kezdi háttérbe szorítani a többieket, melyek már a mult közlekedési eszközeinek tekinthetők.

A vasuti közuti közlekedés akkor felel meg igazán rendeltetésének, ha a lakosságot gyors és olcsó közlekedéshez juttatja. Mérsékelt áru tanuló és munkás bérlet-jegyek kiadása, továbbá a vasuti közlekedésből származó balesetek lehető elhárítása azok a körülmények, melyek egy a lakosság érdekét szem előtt tartó közlekedésügyi politika nem hagyhat figyelmen kívül.

A világvárosok nagyforgalma szükségessé teszi, hogy a közuti vasutakat a föld alatt, vagy magas pilléreken az utcák felett vezessék.

Hazánkban — az egy fővárost kivéve — a vidéki városok forgalma belátható időn belül nem fogja szükségessé tenni földalatti vagy magas vasutak építését.

Közuti vaspálya építése különleges szaktudást igényel. Az engedélyezés, az építkezés, a közigazgatási bejárás és üzembehelyezés a vonatkozó törvények, rendeletek szabályainak megtartása mellett történhetik.

A társaságok által létesített közuti vasutaktól a város a vasut által elfoglalt közterületért tetemes területhasználati díjat szedhet.

A helyivasuti közlekedéssel párhuzamosan, vagy annak hiányában a városokban lófogatu, vagy motoros társaskocsi járatok létesülnek. E társaskocsi járatok célja a város két távolabbi pontja között jó és olcsó közlekedés létesítése. A társaskocsi járatokat vagy maga a város tartja fenn, vagy vállalatok, melyek a várossal szerződéses viszonyban vannak, e szerződésben szabályozzák a város s a vállalat jogai és köteleiségei. Folyók vagy tavak melletti városok helyi hajó közlekedést létesítenek, mely többnyire vállalati kezelésben van.

A városi közlekedésnek legmozgékonyabb és minden irányban igénybe vehető szervei a bérkocsik (lófogatu vagy gépkocsik), melyek jogait és köteleiségeit a bérkocsi iparról szóló szabályrendeletek szabályozzák. A bérkocsik számát a szükséglethez képest, a viteldíjat, a bérkocsi állomások helyét és számát a hatóság állapítja meg. A viteldíj mérésére ujabban a viteldíjmért (taxameter) alkalmazzák. A bérkocsik, valamint az összes többi járművek közegészségügyi, köztisztasági és közrendészeti szempontból állandó ellenőrzés alatt állanak.

A közlekedésügyi politika tevékenysége nem merül ki a helyi közlekedés tényezőinek létesí-

tésében, hanem további fontos feladatai is vannak. Ilyenek a városoknak a környező vidékkel helyi érdekű (vicinális) vasutak általi összekötése. A jól felfogott és keresztülvitt vicinális vasuti politika a vidék lakosságának és terméneinek a városokba özönlése által jelentős közgazdasági előnnyel jár. Fontos feladata végül a közlekedésügyi politikának az is, hogy az államasvasuti fővonalak mentén fekvő városok a vasutak menetrendjének megállapításánál lehetőleg oly befolyást gyakoroljanak, hogy a vasutak érkezése és indulása körül az illető város érdekei szem előtt tartassanak.

A fővárossal való jó összeköttetés, a közvetlen kocsik járatása mind oly körülmények, melyre a helyes közlekedésügyi politikának figyelemmel kell lennie.

A posta, táviró, távbeszélő, — a közlekedés ezen kiváló tényezőinek — fejlesztése és bővítése, — ezek létesítésében az államnak segítség nyújtása — a városoknak eminens érdeke.

A helyesen keresztülvitt közlekedési politika nagymértékben előmozdítja a városok által annyira óhajtott idegen forgalmat, melynek nagyfontosságú közgazdasági jelentőségét hangsúlyozni felesleges.

6. Köztisztaság.

A köztisztaság a közegészségügynek leghatalmasabb tényezője, mely egyfelől a járványok megelőzésének, másfelől a betegségek elhárításának legalkalmasabb eszköze.

A köztisztaság a civilizáció fokmérője.

Városunkban, hol aránylagos kisebb területen nagyobb népesség van összezsúfolva, a köztisztaságnak szem előtt tartása fokozott fontossággal bír.

A városok felismerve ennek fontosságát, oly köztisztaságügyi intézmények és berendezések létesítésére törekszenek, mellyel a városokban a köztisztaság eszméjét legjobban szolgálni tudják.

A köztisztaságügyi intézmények feladatai:

- a) az utcák és terek tisztántartása és öntözése.
- b) a házi szemet kifuvarozása,
- c) a pöceanyag kiszállítása,
- d) a városi hulladékok és trágya elértékesítése,
- e) a szemétegetés.

Az utcák és terek tisztogatására, seprésére, a sárnak eltakarítására utcaseprők és utkaparók alkalmaztatnak. Külföldi városok e célra a női erőt sikerrel vezetik be.

Az utcaseprők és utkaparók körzetekbe vannak beosztva, s feladatuk az illető körzetbe tartozó uttestek tisztántartása.

Az összesepert szemet és sár az e célra szolgáló s az utcákon elhelyezett légmentesen

zárható szeméttartókba gyűjtetik össze és ugyan csak légmentesen zárható szeméthordó kocsikon fuvaroztatik el. Az aszfaltnemű burkolatok takarítására sártoló lapátok és utcamosó gépek szolgálnak. Az utcák öntözése a vízvezetéki csövek, vagy öntöző kocsik által történik. A porosabb burkolatok portalanítására porolajat és egyéb olajnemű anyagokat használnak.

A háziszemét eltávolítása szintén leghelyesebben az e célra szolgáló szemétszállító kocsikon naponta történik.

A háziszemétnek udvari szeméttartókban hosszab időre való összegyűjtése, s ezáltal a udvar levegőjének megfertőzése lehetőleg kerülendő, s a naponta való elszállítás rendszert szabályokkal kötelezővé és mérsékelt szemétfuvarozási díjak megállapításával könnyen kivehetővé teendő.

Azon városokban, melyek még nincsenek, vagy nem teljesen vannak csatornázva, vagy a régi árnyékszékek még nincsenek az új csatornahálózatba bekötve, — igen fontos szerepet játszik a pöceanyag szállítás, vagyis az emberi ürüléknek az árnyékszékből való eltávolítása.

Azon hatások, melyeket az emberi ürüléknek hosszabb időn át az ember által lakott helyiségek közelében tartása, — részint kigőzölgés, részint átszivárgás által — okoz, felette károsak. Ezért oly nagy és elsőrangú feladata a városnak a jó csatornahálózat építése, s ezáltal a pöceanyagnak földalatti eltávolítása.

Ahol azonban még u. n. emésztőgödörös árnyékszéket találunk, az ürülék eltávolítása a hatóságnak fontos feladatát kell hogy képezze. Az eltávolítás legtokéletlenebb módja a vedrekkel, ásókkal és hordókkal való szállítás.

Ujabban légmentesen zárható, szívó csővel ellátott kocsikat használnak, melyekkel az ürülék a hordóba szivatik, anélkül hogy a külvilággal érintkeznek, a bűzös gázak pedig elégetnek. Az ily módon összegyűjlött pöceanyagot vagy folyókba öntik, vagy a városon kívül halmozzák fel, vagy trágyára dolgozzák át. Kivánalós, hogy a pöceanyag tisztításának ezen — bár meglehetősen hygienikus módja — az általános csatornázás által teljesen kiküszöböltessék.

A városi és házi szemet, a hulladékok, trágya és pöceanyag nagy értékeket viselnek. A szemétben található vas, réz, üveg, percellán, csont, papír, rongy, szőr, cserép, téglák stb. darabok a gyárak részére igen értékes nyers anyagot szolgáltatnak. A trágya és pöceanyag pedig a földek termékenyítésére is igen alkalmasak. Az egyébként használhatatlan szemet további feldolgozásának legalkalmasabb módja a szemétegetés.

E célból a városok szemétegető telepeket létesítenek. Külföldi mintára hazai városaink is (Miskolc) a kísérlet terére léptek.

A szemétfuvarozás és feldolgozás, vagyis a

köztisztaságügyi intézmények birnak oly nagy fontossággal, hogy azok mint községi üzem házilag kezeltessenek. S a szemét és trágya feldolgozásából származó tetemes anyagi haszon, mint jövedelmező üzemet is kívánatosá teszi azt. Vállalati kezelés mellett azonban — tekintettel a köztisztaságügy nagy közegészségügyi jelentőségére — a vállalkozó szigorú ellenőrzése a hatóság feladata.

Nagyobb városaink köztisztasági vállalataikat házilagkezelik és külön köztisztasági hivatalt állítanak fel.

A szemétegetés mig egyfelől az atmoszférát tisztítja meg a káros kigőzölgésektől, másfelől az égetés jolytán nyert elektromos áram ipari célokra gazdaságosan felhasználható.

7. Közélelmezés.

A közélelmezésügy feladata a lakosságot kellő mennyiségű, jóminőségű és mérsékelt áru élelmiszerekkel ellátni. A táplálkozás az emberi élet és egészség fentartásának hathatós tényezője lévén, a lakosságnak megfelelő élelmiszerekhez juttatása a hatóságoknak kiváló gondját kell hogy képezze. Városokban, hol aránylag kis területen nagy ember tömegek zsufolódnak össze, a közélelmezés ügy kérdése még nagyobb fontossággal bír.

Itt lép előtérbe a vidék szerepe a városok közélelmezésénél. Az östermeléssel foglalkozó vidék terményeit a városokba szállítja, hol azokat jobban értékesítheti, másfelől a városok szükségletei ez uton könnyebben kielégíthetők lesznek.

A közélelmezésügyi politikának — mint láttuk — hármass feladata van, u. m. a lakosságot

a) kellő mennyiségű,

b) jóminőségű és

c) mérsékelt áru élelmiszerekkel ellátni.

A kellő mennyiségű élelmiszer behozatala a vámok mérsékelésével, vagy elengedésével, az állattenyésztés érdekeinek előmozdításával, konyhakeresztés létesítésével érhető el.

Az élelmiszerek jóminőségét a hatósági szemlék, élelmiszer vizsgálatok stb. biztosítják.

Az élelmiszerek árának mérsékelésére szolgálnak: a hatósági ár megállapítás, lóhus mészárszékek, fogyasztási szövetkezetek létesítése, hatósági husszékek és huskimérések, községi kenyérgyár felállítása, a helyközi közlekedés fejlesztése.

Korunkban, midőn az élelmiszer hamisítások napirenden vannak, s az élelmiszer drágaság elviselhetetlen mérvet ölt, a hatóságokra a közélelmezésügyi politika terén fontos feladatok várnak.

De a társadalomnak is feladata, hogy a drágaság elleni küzdelemben a hatóságnak segítségére legyen s a termelők karteljével szemben a fogyasztók egyesülése által védekezzék. A társa-

dalmi szerveskedésnek kiváló alakjai az u. n. fogyasztási szövetkezetek, melyek a nagyban való vásárlás előnyeiben részesítik az egyeseket is.

A legrégebbi fogyasztási szövetkezetek hazánkban Kassán, Budapesten és Pozsonyban keletkeztek. Ujabban körülbelül 60 városunkban van fogyasztási szövetkezet.

Az élelmiszerek árusítása nyílt piacokon, vagy vásárcsarnokokban történik.

A nyílt piacokon árulás vagy a szabad ég alatt lócákon, asztalokon „rengőkön“ történik, vagy nyitott és zárt sátorokban. Előbbiekben árulják a zöldség félét, élő baromfit, kenyeret tojást; utóbbiakban a gyümölcsöt, tejet, tejtermékeket, leölt baromfit, vadhust, halat. Huscsarnokokban és mészárszékekben mérik a marha-, borju-, sertés- és bányahust.

A piacok decentralizálásának módja a nyílt piac rendszer, vásárcsarnok rendszer.

A vásárcsarnokok olyan árucsarnokok, melyekben az élelmiszerek minden fajtája felhalmoztatik és arra a célra szolgáló elárúsító helyen árusítatik. A hosszabb időre felhalmozott nagy mennyiségű romlandó élelmiszerek hűtőkamarákban raktározatnak.

A vásárcsarnokok előnyei hogy az élelmiszerek a köztisztaság és higiénia elvéinek szem előtt tartásával helyezhetők el, az összes élelmiszerek egymás közelében kaphatók és a hatósági ellenőrzés könnyebben gyakorolható.

Hátrányai, hogy a piacok centralizálása folytán a távolabbi városrészek lakosságának nagy utat kell tenni, mig élelmiszer szükségleteit a vásárcsarnokban beszerezheti, továbbá a tetemes építési költség, s az ennek folytán magas bérek az élelmiszerek árára is befolyással vannak. Ennélfogva hazai városaink — a székesfővárostól eltekintve — jórészt a nyíltpiacok rendszerét követik, s a vásárcsarnok építése csak a tervezés stádiumában van.

A helyes piacrendezési politika a város különböző pontjain több kisebb vásárcsarnok létesítése, mely a decentralizált nyílt piacok előnyeit magában foglalja anélkül, hogy a központi vásárcsarnokok hátrányait vonná maga után.

A hus és kenyér — e két fontos élelmiszer — árának mérsékelésére szolgálnak a hatósági husszékek, a lóhus mészárszékek és a községi kenyérgyárak.

A hatósági husszéket a község maga állítja fel és saját kezelésben tartja üzemben. S miután csak az üzemköltségnek fedezésére törekszik, mérsékeltbb árakat szabhat, miáltal a husárak szabályozására befolyást gyakorol.

A lóhus mészárszékek az egyszerűbb igényű lakosság husszükségleteinek kielégítésére szolgálnak. S miután a nyers lóhus beszerzési ára lényegesen alacsonyabb, mint a többi húsé,

lényegesen olcsóbban mérhető ki. Lóhus vágására és kimérésére külön vágóhidat és lóhus mészárszéket állítanak fel.

A községi kenyérgyár a lakosságnak jóminőségű és olcsó kenyérrel való ellátására törekszik. Mint a főváros példája mutatja, ezen üzem rendeltetésének kiválóan megfelel.

A közlekedési intézményeknek, mint a hatósági husszékek, vásárcsanokok, élelmiszer árusító csarnokok, községi kenyérgyár stb. — mint községi üzemeknek létesítése a városoknak fontos feladatát kell, hogy képezze. Az élelmiszerek drágasága, mely, kivált napjainkban, a legmagasabb fokot érte el, a városokban hatványozott mértékben érezhető.

Az emberi táplálkozás nagy egészségügyi és szociális jelentősége a társadalomnak és a hatóságoknak együttes kötelességévé teszi, hogy vállvetett munkával küzdjenek a drágaság ellen, a kereslet és kínálat viszonyainak kiegyenlítésével megfelelő intézkedések által tegyék lehetővé a lakosság elsőrendű szükségletének kielégítését.

(Vége köv.)

Körrendelet.

32,396—VI. A. 1913. sz.

Valamennyi magyarországi törvényhatóságnak.

Az érdekelt iparosság körében gyakori panasz tárgya, hogy az építő iparra vonatkozólag hatályban levő rendeleteket a hatóságok eltérően értelmezik és hogy ennek következtében iparuk gyakorlása közben az építőiparosok sok zaklatásnak vannak kitéve. Szükségesnek látom ennek következtében az érvényben levő rendelkezések szabatosabb szövegezését és ezzel kapcsolatban, habár csak ideiglenes jelleggel is a legsürgősebben kielégítendő követelmények teljesítését, meg kell azonban jegyezni, hogy a kérdésnek ezuttal fogantatott rendezését egyáltalán nem kívánom mérvadónak tekinteni az építőipar gyakorlása törvényi rendezésének módozataira nézve és pedig különösen a tekintetben, hogy az építőipar különböző építőiparosok munkakörei a törvényi szabályozás során miképpen határoltassanak el egymástól.

Ezek előrebocsátása után az 1884. évi XVII. t.-c. 10. §-ában foglalt felhatalmazás alapján a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium által 1884. évi október hó 30-án 46,188. szám alatt kiadott rendelet 3. §-a első bekezdésének, ugyane rendelet 5. §-ának, valamint a hivatali elődöm által 1896. évi dec. hó 25-én 78,000. szám alatt kiadott rendeletnek

hatályon kívül helyezése mellett a következőket rendelem:

1. §.

A kőműves mesternek joga van bárhol olyan földszintes lakóházakat és gazdasági épületeket az építkezés teljes befejezéséhez szükséges iparos munkákkal együtt önállóan végrehajtani, melyeknél a legszélesebb épületszárny szélesség mérete — a két külső felszínvonal között mérve — a 15 métert meg nem haladja s melyben a legszélesebb traktus, mélység belső fesztávola 6 méternél nem nagyobb.

Ezeknél nagyobb épületeknél a kőművesmesternek csak a föld, kőműves és elhelyező munkálat és ezeket is csak építőmester vezetése alatt végezheti.

2. §.

Ácsmester bárhol faszervezetű házak felépítését (mely alatt a favázás házak is értendők) a kapcsolatos összes más ipari munkákkal együtt és ezenkívül minden néven nevezendő ácsmunkákat önállóan végezhet.

3. §.

A kőműves iparos bárhol minden olyan javító és tatarozó munkát önállóan végezhet, mely az épület szerkezeti részét nem érinti és amelyhez földszintnél magasabb állványok felállítása nem szükséges.

Jogosítva van továbbá nagy községekben és kis községekben egyszerű szerkezetű földszinten, azaz egy, legfeljebb két szobából, konyhából és kamarából álló egyenes soru pincenélküli lakóházakon és gazdasági épületeken, amelyekben az épület szélessége, vagyis a külső szerkezeti főfalak közötti fesztávolság 6 méternél nem nagyobb, az ácsmunka kivételével, a kőműves és egyéb ipari munkát önállóan végezni.

Egyes vidékeken, ahol bizonyos típus szerinti lakóházak építése szokásos és általános, a kőműves iparosok és a kőműves mesterek ilyenek építését végezhetik akkor is, ha azok a fönt körülírt egyszerű szerkezetű lakóházaktól, illetve jelen rendeletem 1. §-ában körülírt földszintes lakóházaktól eltérőek is.

4. §.

Ács iparosnak joga van bárhol az épület szerkezetét nem érintő minden javító és tatarozó munkát önállóan végezni, azonkívül nagy- és kisközségekben oly földszintes épületeken előforduló ácsmunkát, amelynek építésére a kőműves iparos jogosult, saját felelősségére végrehajtani, végül bárhol padlókat, kerítéseket,

kapukat, ajtó és ablakfélfákat, sertés- és hasonló olakat készíteni.

Jelen rendeletem azonnal életbe lép és az a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium által 1884. évi október hó 30-án 46,188. szám alatt kiadott rendelet egyéb rendelkezéseit nem érinti.

Erről a törvényhatóságot megfelelő további intézkedés és nevezetesen kellő közhírré tétel és alkalmazkodás végett értesitem.

Budapest, 1913 július hó 29-én.

Harkányi s. k.

MIRROVAG.

— **Választási mozgalmak.** *Debreczen* sz. kir. város választott tisztikarának mandátuma tudvalevőleg 1914 végén jár le. És ámbár ötnegyed esztendő választ el bennünket a tisztujitástól, máris megindultak a kombinációk egyes állásokra, különösen a polgármesteri székre. A lapok azt mondják, hogy Kovács József, jelenlegi polgármester, aki nehéz viszonyok közt vette át a polgármesteri tisztet a törvényhatósági bizottsági közgyűlés óriási többségének bizalmából és akinek tíz évi polgármesterségéhez fűződik városunk modern fejlődése és beilleszkedése a nagy városok keretébe, — nem óhajtja tovább megtartani nagy súlyú állását. Mint mondják, elkedvetlenítették a viszonyok és főleg az, hogy a város a közgazdasági viszonyok nyomasztó hatása alatt pénzügyileg nem tudja felmutatni az általa óhajtott eredményeket. Akármilyen legyen is az oka a polgármester szándékának, mi mindenestre sajnálnánk távozását, mert tisztább kézzel, becsületesebb igyekezettel és idegfeszítőbb szorgalommal senki sem fogja vezetni a város ügyeit. Annyit azonban megjegyzünk, hogy a polgármesteri szék jövő betöltésére irányuló mozgalmat, melyet a „tulbuzgóság“ vetett felszínre, egy kissé korainak találjuk. Mi szükség van erre a bizonyára hullámokat felverő mozgalomra, a szenvedelmek korai felidézésére a választás előtt tizenöt hónappal?

— **Az ipariskolából.** Az ipariskola felügyelőbizottsága javaslatot nyújtott be a városi Tanácshoz az iránt, hogy az ipariskola igazgatója 600 korona pótlékot élvezhessen és a tanerők fizetése emeltessék. A városi Tanács, igen helyesen, nem fogadta el a javaslatot, mivel az ipariskola tanerői elég jól vannak díjazva és minősítésük

nem oly magas foku, hogy fizetésük a tanárokéval egyenlő legyen.

— **A városi fajárandóság.** Az ugynevezett fakompetenciát a városi Tanács határozata értelmében szeptember hó 15-ikétől 28 korona árban ölenként ki lehet váltani a házipénztárnál.

— **A hordóhitelesítő hivatalok tovább működése.** A kereskedelmi miniszter rendeletet tesz közzé, mely szerint tekintettel arra, hogy a törvényhatóságok, városok és községek nagy része az 1874. évi VIII. t.-c. alapján fölállított hordóhitelesítő hivatalaik hordójelzők hivatalokká való átalakítása iránt az 1907. évi V. t.-c. 39. szakasza alapján hozott határozatai jórészt még végrehajtva nincsenek, sőt ezek nagyrésze kormányhatósági jóváhagyás hiányában még jogerőssé sem vált, azért a hordójelző hivatalok működésének folytonosságához fűződő közérdek szem előtt tartásával kimondja, hogy a hordóhitelesítő hivatalok azon törvényhatóságokban, városokban és községekben, melyekben a szóban forgó hivatalok átalakítására vonatkozó határozatok még jogerőssé nem váltak, az 1054—909. sz. rendeletben végrehajtott korlátozások mellett az év végéig működhetnek.

— **A hatósági vizjogi szakértői díjak.** A földmivelésügyi miniszter rendeletet tesz közzé a hatósági szakértői díjak nyilvántartása és beszedése tárgyában. A 42—1911. sz. a. kiadott körrendeletben a vizjogról szóló 1885. évi XXIII. t.-c. 169. §-a alapján hivatali előde ugyanis akként intézkedett, hogy a vizjogi engedélyezési és felülvizsgálati ügyekben felmerülő eljárási díjak még a tárgyalás kitüzése előtt, a vízrendőri kihágási ügyekben pedig ítélet vagy határozatilag, jogerős megállapítás után szedessenek be és küldessenek meg az eljárásnál közreműködött m. kir. kultur- vagy folyammérnöki hivatalnak. Minthogy azonban előfordulhatnak olyan kivételes esetek, amelyekben fontos köz- vagy magánérdek fenforgása a felülvizsgálatnak megtartását teszik szükségessé, ilyen kivételes esetekben a felülvizsgálat kitüzését és azon az illetékes m. kir. kultur- vagy folyammérnöki hivatal részvételét nem akadályozhatja meg az, hogy a hatósági szakértői eljárási díj előzetesen be nem fizettetett. Erre való tekintettel és mihez tartás végett azt rendel a miniszter, hogy olyan kivételes esetekben, amelyekben a fontos köz- vagy magánérdekek ezt szükségessé teszik, az engedélyezési ügyekből folyó felülvizsgálatok fennakadás nélkül kitüzhetők és megtarthatók abban az esetben is, ha a hatósági szakértői eljárási díj valamely okból előzetesen beszedhető nem volt. Ilyen esetekben a közigazgatási hatóságok értesíteni kötelesek az illetékes m. kir. kultur- vagy folyammérnöki hivatalt arról, hogy a fenforgó s halasztást nem tűrő fontos köz-, illetve magánérdekekre

való tekintettel, a felülvizsgálat a hatósági szakértői eljárási díjnak előzetesen, meg nem történt befizetése dacára is kitűzendő volt, miért is a hatósági szakértői eljárási díj a 42—911. sz. körrendelet 2. §-ában meghatározott módozat szerint utólagosan fog beszélni és a hivatalnak megküldetni.

16,588—1913.

Versenyárgyalási hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város Tanácsa a Patay-utcában építendő 30—40 cm. belvilágu utcai közcsatorna és tartozékai építésének biztosítására zárt ajánlati versenyárgyalást hirdet.

Ajánlatot minden magyar honos szakértő vállalkozó tehet.

Az ajánlatok folyó évi szeptember hó 30-án délelőtt 11 óráig adhatók be lezárt borítékban a polgármesteri hivatalhoz: „Ajánlat a Patay-utcában építendő csatorna szakasz” munkáira címzéssel.

Az elkésve, távirati uton érkezett, vagy egyébként szabálytalan ajánlatok figyelembe nem fognak vétetni.

Az ajánlathoz csatolandó az ajánlati összeg 5%-ának megfelelő készpénz, vagy óvadékképes értékpapír, vagy ezeknek a házipénztárba letételét igazoló okmány.

A munkánál csak magyar honos munkások alkalmazhatók és magyarországi anyagok használhatók.

Az ajánlatok f. évi szeptember hó 30-án délelőtt fél 12 órakor fognak nyilvánosan felbontatni a városháza könyvtár szobájában.

Az ajánlatok elbírálásánál a közszállítási szabályrendelet intézkedései lesznek az irányadók. A városi Tanács azonban fentártja magának a jogot, hogy az ajánlatok között tetszés szerint választhasson, vagy azokat esetleg teljesen mellőzhesse is.

A tervek, az ajánlat tételénél kötelezőleg használandó ajánlati minta, szerződési minta és egyéb okmányok a mérnöki hivatalban megtekinthetők és lemásolhatók.

Az általános és részletes építési feltételek azonosak a m. kir. pénzügyminisztérium műszaki osztályának szabványával.

Debreczen, 1913 szeptember hó 8.

A városi Tanács.

15,591., 15,592., 15,593., 15,595., 15,596., 15,631., 15,634., 15,635., 15,586., 15,590., 15,594., 15,597., 15,632., 15,774. és 4579—1913. szám.

Földhaszonbérleti árverési hirdetés.

Debreczen sz. kir. város tulajdonát képező, alább megnevezett ingatlan földbirtokok haszonbérbeadása végett a nyilvános szóbeli árverés rendeltetvén el, ezen árverésre határnapul 1913. év október hó 22-ik napjának délelőtti 9 órája a városház nagytanácsstermében tüzetett ki, amely helyre és időre az árverelni szándékozók azzal hivatnak meg, hogy az árverési feltételek előzetesen a hivatalos órák alatt a városi számvégségnél megtekinthetők.

I. 1914. év október hó 1-től 1917. év október hó 1-ig terjedő 3 évre haszonbérbe adatik:

1. Az Arany Bika telke utáni 35 hold 800 négyszögöl ondódi föld.
2. Az ugynevezett Posta-féle 35 hold föld.
3. Simonffy-utca 1. számú bérház 7 hold 489 négyszögöl ondódi föld.
4. B. Szilágyi-féle 12 hold 282 négyszögöl majorsági föld.
5. Zádor Lajosné és Vecsey Zoltánné-féle Kónya-telepi 12 hold 168 négyszögöl föld.
6. Tóth ház utáni 200 négyszögöl kerti föld 1914 április 1-től 1917 április hó 1-ig.
7. Árok-utcai iskola és óvoda földje ondódon 11 hold 1400 négyszögöl.
8. Hatvan-utcai temető melletti föld 1478 négyszögöl 1914 december 31-től 1917. évi december hó 31-ig.
9. Hatvan-utcai temető melletti föld 1000 négyszögöl 1914 december 31-től 1917. évi december hó 31-ig.

II. 1914 október hó 1-től 1920 október hó 1-ig 6 évre:

10. Baranyi-féle házutáni ondódi föld 22 hold 864 négyszögöl.
11. Tóth ház utáni 19 hold 1310 négyszögöl ondódi föld.
12. Istenföldje nevezetű 143 hold 1000 négyszögöl föld.
13. Komlóskerti 26 hold 40 négyszögöl föld és a hozzá csatolt 1 hold 1017 négyszögöl föld.
14. Hatvan-utcai állomás melletti 1 hold 600 négyszögöl föld 1915 január hó 1-től 1920 december 31-ig.
15. A város telkei után kiosztott 441 hold 26 négyszögöl bellegelő föld 1913. év november hó 1-től 1919. év október hó 1-ig 6 évre.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1913. évi augusztus hó 28-án tartott üléséből.

A városi Tanács.

Mirdetmény.

Az 1913. évi Debreczen sz. kir. város belső és külső területére szóló I. és II. oszt. kereseti adó kivetési, továbbá az 1913. évi III. oszt. kereseti adók után kivetett általános jövedelmi pótdó kivetési lajstromok az 1909. évi XI. t.-c. 4. §., illetve ennek végrehajtása tárgyában, az 1913. évi VI. t.-c. 2. §. alapján a pénzügyminiszterium által 1913. évi 50,000. szám alatt kiadott utasítás 29. §-ának megfelelően, 1913. évi szeptember hó 10. napjától 1913. évi szept. hó 17-ig napjáig 8 napig oly célból tétetnek ki a városi adóhivatalnál kerületenként közszemlére, hogy azokat mindenki megtekinthesse. A lajstromok ez a kitétele azon felebbezési határidőre, melyet az 1909. évi XI. t.-c. 13. §. szabályoz, nincsen kihatással, melynek alapján a felebbezést a kivetett adók ellen a közigazgatási bizottság adóügyi bizottságához intézve, az adóivnek kézbesítését, illetőleg az adóivnek el nem fogadása vagy egyébként kézbesíthetlensége esetén megkísérlett kézbesítést követő 15 nap alatt a pénzügyigazgatósághoz nyújtandók be.

Debreczen, 1913. évi szept. hó 5. napján.

Városi adóhivatal.

Megjelent!

Uj könyv!

Debreczen régi büntetőjoga és ennek alkalmazása a különböző bünesetekben :: 1547-től 1750-ig. ::

Eredeti jegyzőkönyvek nyomán irta:

Konczházai KONCZ ÁKOS

Debreczen sz. kir. város főlevéltárosa, tb. tanácsnok

Ára 3 korona.

Megrendelhető a szerzőnél (Városház, levéltári hivatal.)

Hajdu vármegye és Debreczen sz. kir. város főispánja.

380—1913. V. szám.

Pályázati hirdetmény.

Debreczen sz. kir. város törvényhatóságánál megüresedett s az alábbi határidő lejártá után tartandó legközelebbi törvényhatósági bizottsági közgyűlésen választás útján betöltendő **helyettes leltárbiztosi** állásra ezennel pályázatot hirdetek.

Ez az állás évi **1400** korona fizetés, **640** korona lakbér és **400** korona városi pótiékból álló javadalnazással van egybekötve.

Felhivom mindazokat, akik erre az állásra pályázni kívánnak s az 1883. évi I. t.-c. 19. §-ában előirt elméleti minősítés megszerzését igazolni tudják, hogy kellően felbélyegzett és okmányaikkal felszerelt pályázati kérvényeket hozzám, mint a kijelölő választmány elnökéhez, **folyó évi szeptember hó 20-ik napjának délelőtt 12 órájáig** annyival is inkább nyujtsák be, mert a későbbben érkező pályázati kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Debreczen, 1913. évi aug. hó 27-én.

Domahidy Elemér,
főispán.

16,090—1913.

Földbérbeadási hirdetés.

A Debreczen szab. kir. város tulajdonát képező ugynevezett komlóskerti 1 nyilas 1020 négyszögöl területű földnek 1914. évi október hó 1-től 1920. év szeptember hó 30-ig terjedő 6 évre nyilvános árverésen haszonbérbeadása végett határnapul **1913. év október hó 22. napjának d. e. 9 órája** a városháza nagytanácstermébe tüzetik ki, ezen helyre és időre az árverés szándékozók azzal hivatnak meg, hogy az árverési feltételek a városi számvevőségnél a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1913 szeptember hó 4. napján tartott üléséből.

A városi Tanács.

